

УДК 658

Олександр Микицей, Ольга Владимир

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ВИЯВЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Olexandr Mykytsei, Olha Vladymyr

DETECTION THE MECHANISM OF FUNCTIONING MEAT PROCESSING PLANTS IN MODERN CONDITIONS OF UKRAINIAN ECONOMY

Сучасні умови господарювання вітчизняних підприємств: непрогнозовано високий рівень інфляції, підвищення цін на сировину та матеріально-технічні ресурси, зниження купівельної спроможності, політична нестабільність України загострюють боротьбу виробників за ринки збуту. Зазначені тенденції є характерними і для м'ясопереробної галузі. Виробництво м'яса та його перероблення є стратегічно важливими для України галузями національної економіки, ступінь розвитку яких не тільки визначає рівень продовольчої безпеки країни, але й впливає на здоров'я та працездатність населення. Крім того, дану галузь слід розглядати як потенційне джерело зміцнення позицій України на зовнішніх ринках. Проте, стрімкий занепад вітчизняного тваринництва за два останні десятиліття призвів до його глибокої кризи, що супроводжувалася постійним та стабільним скороченням поголів'я тварин, зниженням рівня ефективності виробництва та отриманням значних збитків. Очевидно, що за таких умов суттєвих змін зазнала і м'ясопереробна галузь, яка сьогодні почала поступово відроджуватися.

Неефективне функціонування ринку м'яса стало особливо помітним в умовах зростання в останні роки реальних доходів населення, яке зумовило зростання попиту на м'ясопродукти. Зростання цін зумовлено відставанням обсягів пропозиції від зростаючого попиту, високою собівартістю продукції внаслідок застосування недосконалих технологій її виробництва, недоліками в організації системи просування цієї продукції до кінцевого споживача. Наразі зменшення доходів окремих категорій населення та їх купівельної спроможності призвели до зниження рівня споживання м'ясопродуктів. Збільшення цін на м'ясну продукцію спричинене певними факторами, серед яких – відокремленість між підприємствами з вирощування худоби і переробними підприємствами. У цих умовах м'ясопереробна галузь повинна виконувати не лише економічну, а й соціальну функцію із забезпечення населення достатньою кількістю якісної продукції різної цінової категорії. Вітчизняні м'ясопереробні підприємства та виробники продукції тваринництва повинні налагоджувати взаємовигідні зв'язки.

М'ясна промисловість – галузь харчової промисловості, яка переробляє худобу. Підприємства промисловості виконують заготівлю та забій худоби, птахів, кроликів, виробляючи м'ясо, м'ясні консерви, ковбасні вироби, напівфабрикати (котлети, пельмені, кулінарні вироби). Сегмент м'ясної переробки займає достатньо велику нішу у харчовій промисловості України, поступаючись за обсягами реалізованої продукції лише секторам молочного виробництва та виробництва напоїв. Невідповідність інтенсивності розвитку сировинної та переробної галузей зробило цілком реальною проблему сировинного дефіциту. Власне, це був один з чинників, який обумовив стрімке нарощування імпорту м'яса. З кожним роком відбувалось зменшення поголів'я тварини в Україні і завдяки цьому зменшувались обсяги виробництва м'яса. При умові неспроможності задовольнити внутрішній попит, Україна почала шукати зовнішні

джерела. Наприклад, дуже тісні взаємини по співробітництву в цьому напрямку Україна в останні роки мала із Польщею. Український м'ясний ринок став більш цікавим для іноземних інвесторів. За словами польських фахівців, нашим виробникам не варто побоюватися конкуренції з їх боку – адже українська сировина в 1,5 рази дешевше, ніж у них. А оскільки ніяких квот на ввіз польського м'яса в Україну не існує, то й перспективи для присутності на нашій ринку досить очевидні. У якості однієї з форм співробітництва була запропонована переробка українського м'яса по сучасних польських технологіях з наступною реалізацією на території Польщі. Українські фермери, що реалізують свою продукцію набагато дешевше закордонних колег, при цьому не користуються жодною допомогою з боку держави.

Проблема вирішення питання забезпеченості сировинними ресурсами постає у м'ясопереробній галузі, для якої формування сировинного потенціалу є терміновим завданням. Вирішення цієї проблеми дасть змогу створити реальні передумови для покращення кількісних та якісних показників розвитку м'ясопереробної галузі. Особливість розвитку економічних відносин м'ясної галузі характеризується тим, що створення вартості м'ясних продуктів починається у сільськогосподарському виробництві з формування кормової бази для тваринництва та вирощування худоби і закінчується реалізацією готової продукції підприємствами торгівлі. Економічні відносини у ланцюжку “сільськогосподарські товаровиробники – переробні підприємства – торгівля” існують у динамічному аспекті, а тому є необхідність їх постійного і комплексного дослідження у розрізі аграрних, виробничих і загальних економічних відносин.

Регіони України, залежно від умов та результатів діяльності м'ясопереробних підприємств, доцільно поділити на чотири групи. До першої групи належать Закарпатська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Сумська, Тернопільська, Херсонська, Чернігівська області, які виготовляють відносно невеликі обсяги ковбасних виробів, витрачаючи при цьому мінімум необхідних ресурсів. Регіони другого кластера, які включають Вінницьку, Івано-Франківську, Рівненську, Хмельницьку області, можна охарактеризувати як найменш ефективні, оскільки за найкращих вихідних умов їх результати є порівняно низькими. Третій (Волинська, Дніпропетровська, Кіровоградська, Полтавська) та четвертий (Житомирська, Запорізька, Луганська, Харківська, Чернівецька) кластери є еталонними, оскільки підприємства цих груп, залучаючи відносно невеликі обсяги ресурсів, демонструють високі результати діяльності.

Основним мотиваційним чинником, який спонукає вітчизняних економічних суб'єктів до виробництва продуктів м'ясопереробки, а не іншого виду продукції, є прибуток. Водночас, вимогою для спрямування необхідних ресурсів, в т.ч. інвестиційних, у сфері переробки м'яса є створення необхідних умов для отримання переробниками достатнього економічного ефекту. Первинними ж вихідними умовами для виготовлення продуктів м'ясопереробки є повноцінне забезпечення переробки сировиною – продукцією тваринництва. Розвиток вітчизняної м'ясопереробної галузі вимагає виявлення потенційних джерел збільшення результативності переробки м'яса. Одним із шляхів отримання такої інформації є групування регіонів України залежно від умов та результатів діяльності м'ясопереробних підприємств та виділення особливостей найбільш ефективних й результативних із них.

Проблема вітчизняних виробників полягає не тільки в значному імпорті м'ясної продукції. При умові державної підтримки, наприклад, при практичній реалізації певних державних програм із підтримки вітчизняного виробника, щодо м'ясопереробної галузі, можна було говорити не тільки про зменшення великих обсягів імпорту м'яса, а й про значне збільшення обсягів експорту продукції м'ясопереробної галузі в інші країни.